

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДВНЗ УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ

О. І. Бондарчук, О. В. Брюховецька С. О. Хілько С. В. Шевченко

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
НАПИСАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів
«Бакалавр» напрям підготовки 6.030102 «Психологія»,
6.030103 «Практична психологія,
«Магістр» за спеціальністю 8.03010201 «Психологія»
(Видання 2-е виправлене та доповнене)

Київ-2015

УДК 159.9
ББК 88
М-54

*Схвалено науково-методичною радою
Університету менеджменту освіти НАПН України
(протокол № 2 від 12.02 2015 р.)*

*Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
Загальної та практичної психології
Університету менеджменту освіти НАПН України
(протокол № 5 від 03.12. 2014 р.)*

Рецензенти:

Кокурн Олег Матвійович - доктор психологічних наук, професор, заступник директора інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Оліфіра Лариса Миколаївна – кандидат педагогічних наук, заступник директора ЦПППО НАПН України.

Методичні рекомендації до написання дипломної роботи студентами освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» напряму підготовки 6.030102 «Психологія», 6.030103 «Практична психологія», «магістр», за спеціальністю «Психологія» / [Уклад. О. І. Бондарчук, О. В. Брюховецька, С. О. Хілько, С. В. Шевченко]; НАПН України, Ун-т менеджменту освіти. – К. 2014. – Видання 2-е, виправлене та доповнене. – 73 с.

Методичні рекомендації до написання дипломної роботи містять вимоги і рекомендації до змісту і структури дипломної роботи, методичні вказівки й рекомендації щодо процесу підготовки, виконання, оформлення та захисту дипломної роботи, написання наукової статті а також список рекомендованої літератури і додатки.

Для студентів, викладачів, наукових керівників дипломних робіт.

© ДВНЗ «УМО НАПН України», 2015

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1	ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	7
	1.1. Основне призначення, мета та задачі дипломної роботи	7
	1.2. Методологічні вимоги до дипломної роботи	9
	1.3. Вибір теми дослідження	11
	1.4. Порядок виконання дипломної роботи	12
	1.5. Логічний зв'язок дипломної та курсової роботи	13
	1.6. Пам'ятка науковому керівнику	14
РОЗДІЛ 2	ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	16
	2.1. Структура, зміст та обсяг дипломної роботи	16
	2.2. Технічні вимоги до оформлення дипломної роботи	24
	2.3. Вимоги до оформлення списку використаних джерел та додатків	29
	2.4. Лінгвістичні вимоги до дипломної роботи	34
	2.5. Типові помилки у написанні та оформленні дипломної роботи	40
РОЗДІЛ 3	ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ	41
	3.1. Підготовка до захисту дипломної роботи	41
	3.2. Рецензування дипломної роботи	43
	3.3. Подання дипломної роботи до захисту	45
	3.4. Захист дипломної роботи	46
	3.5. Критерії оцінювання дипломної роботи	47
РОЗДІЛ 4	ПІДГОТОВКА НАУКОВОЇ СТАТТІ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	50
	4.1. Вимоги до оформлення наукової статті	50
	4.2. Приклад оформлення статті	52
	4.3. Участь студентів у наукових масових заходах	53
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ		55
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ		57
ДОДАТКИ		60

ВСТУП

Важливим етапом навчання студентів в Інституті менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України є науково-дослідна робота як один із напрямів їх самостійної роботи, що є важливим чинником підготовки висококваліфікованих фахівців. Одним із видів науково-дослідної роботи студентів є **написання дипломної роботи**. За своїм змістом та формою вона наближається до самостійної дослідницької роботи, в якій повинні знайти відображення не тільки отримана сума знань за основними дисциплінами навчальної програми, але й нові рішення актуальних питань психології. У студентів, що приступають до такої діяльності, завжди виникає багато запитань, пов'язаних з методикою написання, правилами оформлення, процедурою захисту дипломної роботи тощо. **Мета** зазначених методичних рекомендацій полягає у допомозі студентам-дипломникам успішно справитися з тими проблемами, що виникають у процесі написання дипломної роботи.

У методичних рекомендаціях підкреслюється необхідність творчого, а не формального підходу студента до вибору тематики дипломної роботи, рішення змістовної частини роботи, дотриманню загальної форми, порядку написання й оформлення дипломної роботи.

Виконання дипломної роботи – це творчий процес, зорієнтований на розширення теоретичних знань студента з проблем, що є об'єктом дослідження; систематизацію й теоретичний аналіз наукових праць і практичних завдань; поглиблення знань студентів із суміжних наук; розвиток умінь застосовувати засвоєні знання під час виконання конкретних наукових завдань; удосконалення навичок самостійної роботи студентів з науковими джерелами; формування вмінь самостійно проводити психологічне експериментальне дослідження.

Дипломна робота є завершеним самостійним дослідженням, у якому висунуті для публічного захисту наукові положення є свідченням достатнього науково-теоретичного і науково-практичного рівня, уміння творчо використовувати сучасні методи досліджень. До дипломних робіт висуваються високі вимоги, оскільки на основі їх захисту, Державна екзаменаційна комісія вирішує питання про присвоєння її автору кваліфікації та видачу диплома.

У результаті написання дипломної роботи у студента повинні бути сформовані такі **вміння**:

- складати план дослідження;
- формулювати мету і завдання дослідження;

- визначати об'єкт і предмет дослідження;
- вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження, модифікувати наявні та розробляти нові методи виходячи із завдань конкретного дослідження;
- аналізувати, синтезувати, систематизувати, класифікувати, обґрунтовувати, узагальнювати отримані дані;
- оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді доповідей, виступів, статей.

Дипломна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту і оформлення до захисту не приймається.

Основна мета цих рекомендацій полягає в методичній допомозі при підготовці дипломних робіт, формуванні та чіткому розумінні кваліфікаційних вимог до їх виконання, написанні та оформленні, що сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців.

РОЗДІЛ 1

1.1. Основне призначення, мета та завдання дипломної роботи

Дипломна робота студентів є завершальною стадією навчання в Інституті менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Її мета полягає в систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, поглибленому вивченні й розв'язанні актуальних питань психології, опануванні елементів самостійної дослідницької роботи.

Дипломна робота – це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, у якому об'єднано теоретичні й практичні професійні знання, набуті студентом у межах освітньо-професійної програми підготовки фахівця за відповідною спеціальністю.

Дипломна робота набуває певної специфіки залежно від кваліфікаційного рівня.

Бакалаврська робота – це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, що синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в межах нормативної та варіативної складових освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за відповідним напрямом підготовки. Бакалаврська робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань, умінь і навичок зі спеціальних дисциплін.

Бакалаврська робота демонструє:

- якість засвоєних знань з відповідної освітньо-професійної програми;
- здатність самостійного осмислення проблеми, творчого її дослідження;
- здатність визначати актуальність, мету та задачі дослідження;
- здатність застосовувати сучасні методи для отримання та аналізу емпіричних даних;
- уміння збирати, аналізувати та систематизувати наукові, нормативно-правові джерела, вести бібліографічний пошук із застосуванням сучасних інформаційних технологій;
- уміння оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог.

Магістерська робота – це самостійне, завершене навчально-наукове дослідження студента, що виявляє вищий рівень якості його професійної

підготовленості за відповідною освітньо-професійною програмою підготовки магістра за відповідною спеціальністю та спеціалізацією.

Магістерська робота демонструє:

- якість теоретичних і практичних знань згідно з освітньо-професійною програмою та концептуальними напрямками їх розвитку;
- рівень методологічної культури дослідницької діяльності;
- широку ерудицію автора, фундаментальну наукову базу;
- опанування методології наукової творчості;
- глибоке засвоєння, розуміння та відтворення наукової термінології;
- вироблення постійної потреби й прагнення здобувати знання самостійно;
- уміння комплексно аналізувати проблеми дослідження;
- здатність систематизувати і критично оцінювати джерела інформації (думки і підходи) з досліджуваної проблеми, формувати власну точку зору на проблему, що розглядається;
- спроможність здійснювати теоретико-методологічне узагальнення, творчо застосовувати сучасні методи та методики наукового пошуку;
- здатність нестандартно вирішувати наукові завдання, формулювати оригінальні теоретичні і практичні висновки (рекомендації) з елементами наукової новизни, прогнозувати розвиток досліджуваних явищ;
- оформляти результати наукових досліджень відповідно до сучасних вимог, у вигляді доповідей, виступів, статей.

Загальна мета виконання дипломного дослідження – розв’язання професійної проблеми, що ґрунтується на комплексному опануванні теоретичного та емпіричного матеріалу; методів дослідження, ефективному застосуванні теоретичних знань у практичній діяльності тощо.

Основними завданнями дипломної роботи є:

- обґрунтування актуальності та значущості теми роботи в теорії та практиці професійної діяльності психолога;
- теоретичний аналіз проблеми, розкриття сутності, структури, показників, чинників психологічних явищ;
- виявлення самостійного вміння працювати з науковою психологічною літературою, правильно цитувати та робити посилання на джерела;
- розвиток умінь й навичок розроблення та застосування сучасного методичного інструментарію для вирішення завдань дипломної роботи;

- опрацювання та унаочнення (побудова графіків, діаграм, гістограм, таблиць тощо.) одержаних результатів; їх узагальнення, формулювання висновків;
- обґрунтування, розроблення та перевірка ефективності практичних рекомендацій і пропозицій, психологічних програм корекції та (або) розвитку досліджуваних психологічних явищ тощо.

1.2. Методологічні вимоги до дипломної роботи

Вирішення зазначених вище навчально-методичних завдань зумовлює дотримання і виконання відповідних *методологічних вимог до дипломної роботи*:

1. Наявність теоретичного та практичного значення (цінності) роботи для психологічної науки та практики.
2. Застосування теоретико-методологічної бази дослідження, що віддзеркалює здобутки сучасної психологічної науки.
3. Системний підхід до вирішення завдань дослідження.
4. Наявність елементів творчості та оригінального підходу до вирішення завдань роботи (у тому числі, для магістерської роботи обов'язкова наявність елементів наукової новизни у підходах до досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження).
5. Дотримання етичних принципів роботи психолога при виконанні емпіричного дослідження.

Розглянемо зазначені вимоги детальніше.

Наявність теоретичного і практичного значення (цінності) роботи для психологічної науки та практики. Ця вимога полягає в тому, що дипломна робота повинна виконуватися на основі конкретних матеріалів, зібраних студентом під час навчання й, особливо, комплексної практики з фаху. Беручи особисту участь під час практики в роботі науково-дослідних лабораторій Університету менеджменту освіти НАПН України, дипломник може самостійно або під керівництвом співробітників проводити аналіз психологічних феноменів, брати участь у зборі й опрацюванні матеріалів, розробленні й апробуванні різних методик, дослідженні теоретичних питань, необхідних для вдосконалення роботи в перспективі. Головним є не лише аналіз, а узагальнення та використання конкретних матеріалів психологічних досліджень для вирішення актуальних проблем психологічної науки і практики. Такий підхід до виконання дипломної роботи дає можливість

студенту не тільки показати свою теоретичну підготовленість і навички практичної роботи, але і надати конкретну практичну допомогу науково-дослідним лабораторіям у вирішенні поставлених перед ними завдань.

Застосування теоретико-методологічної бази дослідження, що віддзеркалює здобутки сучасної психологічної науки. У процесі підготовки дипломної роботи студенти поглиблюють свої знання в області теорії та практики психологічної науки. Тому при виконанні дипломної роботи необхідно спиратися на дані, представлені в публікаціях вітчизняної і зарубіжної спеціальної літератури в провідних фахових журналах, монографіях та інших наукових джерелах.

Вивчивши передовий вітчизняний і зарубіжний досвід за темою дослідження, необхідно подати його результати у формі стислого аналітичного огляду стану розроблення проблеми, а також зробити висновки про актуальність предмета дослідження. Пропозиції та науково-практичні рекомендації, сформульовані в дипломній роботі, доцільно обґрунтувати, аргументувати відповідно до визначеної теоретико-методологічної бази.

Системний підхід до вирішення завдань роботи. Вирішуючи завдання, поставлені в дипломній роботі, визначаючи об'єкт та предмет дослідження, необхідно застосовувати комплексний системний підхід. У роботі слід зробити глибокий психологічний аналіз досліджуваних питань з позицій системного підходу та показати напрями його розвитку. Практичним доказом застосування системного підходу у дослідженні є чітка постановка мети, визначення психологічних умов її досягнення, засобів розв'язання проблеми та обґрунтування критеріїв, що визначають ступінь відповідності очікуваного результату меті роботи.

Наявність елементів творчості та оригінального підходу до вирішення завдань роботи. У дипломній роботі студент зобов'язаний показати поряд із глибокими теоретичними знаннями вміння творчо мислити і здатність до науково-дослідної роботи, до самостійного творчого вирішення практичних питань психології з урахуванням новітніх тенденцій. Якщо студент протягом свого навчання в інституті брав участь у науково-дослідній роботі, то результати наукових досліджень мають бути висвітлені у дипломній роботі. При цьому для дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня магістр обов'язковою є наявність елементів наукової новизни у меті і підходах до вирішення поставлених завдань дослідження.

Дотримання етичних принципів роботи психолога при виконанні емпіричного дослідження. Психологи несуть особисту відповідальність за власну професійну діяльність і керуються головним етичним принципом «Не

нашкодь!». Психологи суворо дотримуються принципу добровільності залучення досліджуваних, зобов'язані зберігати відомості, отримані в процесі діагностичної та корекційної роботи, дотримуватися конфіденційності у всьому, що стосується взаємовідносин з клієнтом, його особистого життя і життєвих обставин.

1.3. Вибір теми дипломної роботи

Організація виконання дипломної роботи розпочинається з вибору *теми*. Чим раніше студент це зробить, тим більше часу і можливостей у нього буде для її вивчення і підготовки.

Основними критеріями вибору теми мають бути: актуальність теми, її новизна і перспективність, наявність теоретичної бази; можливість виконання теми в даній організації; можливість отримання при її впровадженні ефективних соціальних, технологічних або наукових результатів.

При формулюванні теми роботи можна і слід зважати на свої наукові інтереси та сучасний стан розробки наукових досліджень, присвячених обраній проблемі, доцільно також виходити з того, що вона є складовою більш широкої проблематики, яка досліджується на випусковій кафедрі.

Вибір теми також пов'язаний з досліджуваними дисциплінами спеціальності. Відповідно до навчального плану спеціальності такими дисциплінами є: «Загальна психологія», «Експериментальна психологія», «Психодіагностика», «Соціальна психологія», «Вікова психологія», «Організаційна психологія», «Організація наукових досліджень» та «Психологія особистості». Процес вибору теми дипломної роботи передбачає допомогу викладача, який веде предмет, та наукового керівника дипломної роботи. З огляду на здібності й успішність студента, його наукові схильності, інтереси, практичну базу і характер його майбутньої роботи, керівник допомагає йому зробити вибір основного аспекту роботи.

У формулюванні теми доцільно відобразити не лише предмет дослідження, але й показати авторській підхід до практичного вирішення досліджуваної проблеми в діяльності психолога. Вибір теми передбачає її уточнення і погодження з керівником дипломної роботи та затвердження на випусковій кафедрі.

1.4. Порядок виконання дипломної роботи

Виконання дипломної роботи здійснюється за таким **порядком**:

- 1) вибір теми дипломної роботи;
- 2) призначення наукового керівника від кафедри;
- 3) вибір і узгодження з керівником теми дипломної роботи;
- 4) затвердження теми дипломної роботи на кафедрі;
- 5) визначення мети та завдань дипломної роботи;
- 6) розроблення та узгодження з керівником графіка роботи, визначення днів консультацій;
- 7) робота з літературними джерелами;
- 8) складання бібліографії за темою дипломної роботи;
- 9) написання теоретичної частини роботи (зміст якої апробується у *курсній роботі професійного спрямування № 1*);
- 10) емпіричне дослідження проблеми та написання за його результатами другого розділу дипломної роботи (*курсова робота професійного спрямування № 2*);
- 11) на основі теоретичного аналізу літератури та результатів емпіричного дослідження розроблення програми психологічної допомоги (підтримки, супроводу) в контексті зазначеної теми і, по можливості, її апробація (*курсова робота професійного спрямування № 2*);
- 12) узагальнення висновків до кожного розділу та загальних висновків;
- 13) здача дипломної роботи керівникові на перевірку;
- 14) усунення зроблених зауважень;
- 15) підготовка остаточного варіанта дипломної роботи, оформлення списку використаних літературних джерел та додатків;
- 16) передача дипломної роботи науковому керівникові та рецензенту, отримання відгуку та рецензії;
- 18) підготовка виступу для захисту дипломної роботи;
- 19) захист дипломної роботи зі спеціальності.

Обравши тему роботи, дипломник має визначити конкретну кінцеву мету та результат роботи, сформулювати задачі, які необхідно буде вирішити для досягнення поставленої мети.

Етапи виконання дипломної роботи вказуються на окремому, стандартному бланку, в якому зазначається зміст роботи по розділах, їх обсяг і терміни виконання. Завдання підписує науковий керівник дипломної роботи, завідувач кафедри і студент-дипломник.

Після проведення *теоретичного аналізу наукової літератури* потрібно приступити до визначення *методів та організації емпіричного дослідження, бази науково-дослідної роботи* (експериментальна база обирається студентом самостійно), складання *репрезентативної вибірки* (обсягом 30–35 осіб і більше, залежно від обсягу популяції, на яку планується поширити результати дослідження), *підготовки та апробації необхідного методичного інструментарію* тощо. Основний матеріал дипломник збирає на експериментальній базі.

Після збору *емпіричного матеріалу* здійснюється якісний і кількісний (статистично-математичний) *аналіз одержаних даних з використанням сучасних комп'ютерних програм* опрацювання результатів (SPSS, Statistica та ін.), їх унаочненням у таблицях, графіках тощо. Логічним завершенням емпіричного дослідження є *підготовка конкретних пропозицій, рекомендацій, корекційно-розвивальних програм та перевірка їх ефективності*.

Наступним етапом виконання дипломної роботи є *обговорення й уточнення матеріалу роботи з науковим керівником* та остаточне його компонування. Після написання роботи і перевірки її науковим керівником потрібно одержати *відгук наукового керівника, рецензію незалежного рецензента* (кандидата або доктора психологічних наук), *підготувати доповідь і наочні матеріали до попереднього захисту* на засіданні випускової кафедри та *захисту роботи* перед Державною екзаменаційною комісією.

1.5. Логічний зв'язок дипломної та курсових робіт професійного спрямування

Дипломній роботі передуює написання двох курсових робіт професійного спрямування, у яких студенти відпрацьовують окремі розділи та підрозділи майбутньої дипломної роботи.

Курсова робота професійного спрямування № 1 має аналітико-теоретичний характер і присвячена висвітленню теоретичних аспектів проблеми на основі аналізу наукових джерел і власних теоретичних досліджень. Зокрема, розглядаються основні підходи до дослідження проблеми, зміст, структура та складові об'єкта дослідження, психологічні особливості, чинники або психологічні проблеми формування / розвитку досліджуваного явища тощо.

Перша курсова робота, що складається з двох теоретичних підрозділів, має містити всі основні теоретичні аспекти з теми дослідження, і є основою для написання першого розділу дипломної роботи.

Курсова робота професійного спрямування №2 спрямована на проведення констатувального етапу емпіричного дослідження та розроблення за його результатами психологічних рекомендацій, корекційно-розвивальних програм тощо.

Друга курсова робота, як правило, складається з двох підрозділів. Зазвичай спочатку описують методику та організацію дослідження, указують експериментальну базу, характеризують вибірку. Далі описують конкретні методики (від 3 до 5) і процедури здійснення дослідження: коли і за яких умов воно виконувалося. Результати дослідження опрацьовують за допомогою математичних методів, аналізують та інтерпретують. У другому розділі надається авторська програма з оптимізації досліджуваного явища.

Дана курсова робота є основою для написання другого та третього розділів майбутньої дипломної роботи.

Отже, плідна праця впродовж всього процесу навчання, відвідування практик, дотримання встановлених кваліфікаційних вимог щодо написання курсових робіт в подальшому суттєво допоможе студентові у написанні дипломної роботи.

1.6. Пам'ятка науковому керівнику

Студентам для виконання дипломного дослідження призначаються наукові керівники. Керівництво написанням дипломних робіт доручається компетентним викладачам у галузі психології і таким, які мають науковий ступінь. Керівників дипломних робіт затверджують на засіданні кафедри.

Згідно з нормами часу для планування та обліку навчального навантаження в Університеті менеджменту освіти на керівництво однієї бакалаврської дипломної роботи виділяється 20 годин, однієї магістерської дипломної роботи – 33 години. За одним викладачем може бути закріплено не більше 5 дипломних робіт в одній групі.

Дипломник зобов'язаний періодично звітувати про виконану роботу перед своїм керівником. Керівник дипломної роботи систематично контролює і направляє роботи студента-дипломника, оцінює результати розрахунків і прийняті рішення, дає поради з окремих питань, вказує на

недоліки викладу текстового матеріалу та порядку компонування графічної частини роботи (розміщення таблиць, рисунків, графіків).

Науковий керівник зобов'язується:

- допомогти дипломнику визначитись із темою і науковим апаратом дослідження;
- надавати консультації щодо написання роботи у заздалегідь визначені й обумовлені з дипломником дні й години;
- сприяти використанню сучасних комп'ютерних програмних засобів у процесі опрацювання експериментальних результатів (SPSS, STATISTICA тощо);
- стимулювати і готувати дипломників до участі у науково-методичних семінарах, «круглих столах», наукових конференціях з метою апробації, презентації та поширення результатів наукового пошуку;
- сприяти написанню магістрантами статей у наукові фахові видання;
- підготувати рецензії на статті магістранта;
- написати відгук на дипломну роботу та допомогти студентові із пошуком зовнішнього рецензента;
- організовувати та систематично проводити роботу зі студентами з метою забезпечення вільного володіння ними українською науковою фаховою термінологією та культури підготовки рукописів дипломних досліджень державною мовою.

РОЗДІЛ 2

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

2.1. Структура, зміст та обсяг дипломної роботи

Будь-яка дипломна робота має свої відмітні риси, зумовлені своєрідністю теми, об'єкта та предмета дослідження, структурою роботи, вимогами наукового керівника, наявністю і повнотою джерел інформації, глибиною знань виконавця, навичками і вміннями висвітлювати теоретичні та практичні питання. Водночас кожна дипломна робота має будуватися за загальною схемою на основі єдиних методичних рекомендацій, що віддзеркалюють сучасний рівень вимог до завершальної стадії підготовки фахівця.

Дипломна робота, як оригінальне теоретично-прикладне дослідження, повинна мати певну логіку побудови, послідовність і завершеність. *Загальний обсяг бакалаврської дипломної роботи* має становити 90–100 сторінок, *магістерської дипломної роботи* – 100–120 сторінок друкованого тексту, не враховуючи список літератури і додатки.

Мова дипломної роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок.

Традиційно склалася певна композиційна структура дипломної роботи, основними елементами якої в порядку їх розташування є такі:

Титульний аркуш (див. додаток А)

Пояснювальна записка (див. додаток Б)

Завдання на дипломну роботу/Календарний план (див. додаток В)

Відгук наукового керівника (див. додаток Д)

Зовнішня рецензія незалежного рецензента (див. додаток Ж)

ЗМІСТ (див. додаток З)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1

Висновки до першого розділу

РОЗДІЛ 2

Висновки до другого розділу

РОЗДІЛ 3

Висновки до третього розділу

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

НАУКОВА СТАТТЯ (для магістрів) – ксерокопія опублікованої статті (додається до дипломної роботи в окремому файлі); якщо стаття не опублікована, подається її роздрукована версія та на електронному носії для розміщення в електронному виданні Університету.

Пояснювальна записка, завдання на дипломну роботу/календарний план, відгук наукового керівника дипломної роботи, зовнішня рецензія незалежного рецензента не підшиваються до дипломної роботи, а вкладаються у підшиті файли після титульного аркуша (див. додатки).

Титульний аркуш є першою сторінкою дипломної роботи, він заповнюється за встановленими правилами. Угорі вказується: Національна академія педагогічних наук України, найменування навчального закладу, інститут, кафедра. У правому куті вказується прізвище, ім'я, по батькові студента і група. Посередині зазначається тема дипломної роботи. Назва теми пишеться без лапок. У правому нижньому куті вказується прізвище та ініціали наукового керівника, а також його науковий ступінь і вчене звання. Далі – інформація про те, що дипломна робота допускається до захисту рішенням кафедри. Нижче по центру пишеться назва міста і рік виконання (Київ – 2015) (див. додаток А).

Пояснювальна записка оформляється відповідно до структури пояснювальної записки:

- назва вищого навчального закладу;
- назва інституту;
- назва кафедри;
- назва дипломної роботи;
- курс, на якому навчається студент;
- група, в якій навчається студент (наприклад, ПБ-14-Г, ППБ-14-Г1, ПБМ-14-Г1, ПМ-14-Г1);
- спеціальність (шифр і назва) – для магістрів, напрям підготовки – для бакалаврів;
- прізвище та ініціали студента;
- прізвище та ініціали наукового керівника, його науковий ступінь та вчене звання;
- прізвище та ініціали рецензента;
- рік захисту дипломної роботи.

Завдання на дипломну роботу/календарний план оформляється відповідно до структури цих документів (див. додаток В).

Структура завдання на дипломну роботу:

- назва вищого навчального закладу;

- назва інституту;
- назва кафедри;
- освітньо-кваліфікаційний рівень (для бакалаврів), спеціальність для магістрів (шифр і назва). Наприклад, напрям підготовки (для бакалаврів) – 6.030102 «Психологія», 6.030103 «Практична психологія»; спеціальність (для магістрів) 8.03010201 «Психологія»;
- прізвище, ім'я по батькові студента;
- керівник дипломної роботи (прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання);
- строк подання студентом роботи (за два тижні до захисту);
- вихідні дані роботи (вказати структуру: кількість розділів, висновків до кожного розділу, загальний висновок, список використаних джерел, кількість додатків);
- зміст розрахунково-пояснювальної записки (вказати завдання дипломної роботи);
- перелік графічного матеріалу (вказати наявність і кількість таблиць, рисунків, графіків);
- консультанти розділів роботи підписують її (вказуються розділи дипломної роботи та прізвище, ініціали і посада консультанта цих розділів; дата видачі і прийняття завдання).

Структура календарного плану дипломної роботи:

- назва етапів дипломної роботи (вказати строк виконання кожного розділу, висновків дипломної роботи);
- підписи студента і керівника дипломної роботи.

Зміст у дипломній роботі може займати 1–1,5 с. У змісті вказуються назви всіх розділів і підрозділів із зазначенням початкових сторінок. План роботи має відображати суть проблеми, її складність та логіку дослідження. Назви розділів і підрозділів мають бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, тісно пов'язаними з назвою роботи, але не повторювати її. Заголовки змісту точно повторюють заголовки в тексті. Скорочувати чи подавати їх в іншому формулюванні, послідовності і підпорядкуванні, порівняно із заголовками в тексті, забороняється. Усі заголовки починають із прописної букви без крапки на кінці (див. додаток 3).

Вступ (3–5 с.). Головне його призначення полягає в тому, щоб дати коротке обґрунтування досліджуваної проблеми, актуальності і стану її

розробленості. У вступі вказуються *концептуальні складові* дипломної роботи в такій послідовності:

- **Актуальність дослідження**
- **Мета дослідження**
- **Задачі дослідження**
- **Об'єкт дослідження**
- **Предмет дослідження**
- **Методологічна основа дослідження**
- **Методи дослідження**
- **Експериментальна база дослідження**
- **Практичне значення одержаних результатів**
- **Структура дипломної роботи**

Назви концептуальних складових у дипломній роботі виділяються напівжирним шрифтом

Для визначення цих складових слід розуміти таке:

Актуальність теми дослідження – це її сучасність, злободенність, соціальна значущість, важливість для теорії і практики при вирішенні конкретних проблем у межах об'єкта і предмета дипломної роботи. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми обґрунтовують доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи практики, особливо на користь Україні. Описують, що на цьому етапі зроблено іншими дослідниками для розв'язання проблеми. Після цього окреслюють недостатність вивчення її окремих аспектів та пояснюють, що сприяло її додатковому вивченню.

Доцільно вказати наукові підходи або наукові школи, окремих їх представників, якими вивчались окремі аспекти проблеми. На основі означення того, що саме вивчалось, а що залишилося поза увагою дослідників, можна стверджувати: та частина проблеми, яка становить науковий інтерес дипломника, залишається недостатньо розробленою в психологічній науці, а тому може бути покладена в основу цієї дипломної роботи.

Мета дослідження – це кінцевий науковий результат, якого прагне досягти дипломник у процесі власного дослідження. Мета визначається відповіддю на запитання «Для чого проводиться дослідження?» Наприклад, мета дослідження – визначити соціально-психологічний зміст та механізми сприйняття особистістю політичного лідера та виявити особливості такого сприйняття, залежно від віку електорату. Формулюючи мету, не слід писати «Вивчення...», «Дослідження...», оскільки ці слова відповідають засобу досягнення мети, а не самій меті. Краще застосувати такі висловлювання:

«Виявити...», «Визначити...», «З'ясувати...», «Надати характеристику...», «Довести...».

Задачі дослідження – це покроковий алгоритм досягнення мети.

Задачі дослідження відображують загальну послідовність його виконання, фактично основних етапів просування дослідника до мети.

Задачі дослідження мають містити як теоретичний, так і практичний аспекти роботи, чітко показувати, що планується зробити (які теоретичні аспекти будуть проаналізовані, які теоретичні підходи будуть порівнюватися, на що буде спрямовано емпіричне дослідження, які рекомендації мають бути розроблені на основі отриманих даних).

Задачі дослідження розкривають зміст предмета дослідження і формулюються у вигляді стислих і конкретних тез: «Проаналізувати...», «Описати...», «Обґрунтувати...», «Довести...», «Досягти...», «З'ясувати...», «Охарактеризувати...», «Провести...», «Розкрити...», «Визначити...», «Розробити й апробувати...»).

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію, обрану дипломником для вивчення. Об'єкт дослідження спрямований на процес пізнання. У психології об'єктами можуть виступати психологічні процеси чи явища, що вивчаються окремо або комплексно, з урахуванням позитивних і негативних чинників, які впливають на їх перебіг, функціонування тощо. Для вивчення обираються ті психологічні процеси або явища, що породжують проблемну ситуацію.

Предмет дослідження – це чітко означений аспект наукового вивчення процесу чи явища в межах об'єкта. Предметом дослідження є найбільш значущі властивості, сторони об'єкта, які підлягають вивченню, тобто те, що найвиразніше відображає цю суперечливість.

Предмет дослідження відповідає на запитання «Що саме в об'єкті вивчається?». Наприклад, об'єктом дослідження є процес сприйняття особистістю політичного лідера, а предметом дослідження – особливості сприйняття політичного лідера електоратом різного віку.

Об'єкт і предмет дослідження, як категорії наукового процесу, співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього має бути спрямована основна увага дипломника, оскільки предмет дослідження визначає тему наукової роботи.

Методологічна основа дослідження – це сукупність методів та прийомів наукового пізнання, які використовуються для досягнення мети дипломної роботи. Необхідно навести основні вихідні теоретичні положення,

наукові принципи, на основі яких базуються дослідження як українських, так і зарубіжних учених, які затвердилися в науці і становлять підґрунтя досліджуваної проблеми дипломної роботи.

Методи дослідження – перелік методів і методик, застосованих як на теоретичному, так і на емпіричному рівнях дослідження. Дипломник подає перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої в дипломній роботі мети та вирішення окреслених завдань. Тобто необхідно перерахувати не абстрактно, а в безпосередньому зв'язку із змістом дипломної роботи, анотаційно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Необхідно також вказати методи опрацювання наукових даних (якісні і кількісні, серед останніх – спеціальні методи математичної статистики).

Експериментальна база дослідження – це інформація про базу проведення експерименту, кількість досліджуваних, соціально-демографічні показники.

Практичне значення одержаних результатів – це відомості про практичне застосування одержаних результатів дослідження або рекомендації щодо їх використання. Необхідно дати короткі відомості щодо впровадження (для магістерської дипломної роботи) результатів дослідження із зазначенням назви організації, в якій здійснено реалізацію.

Структура дипломної роботи – це інформація про обсяг, кількість розділів, ілюстрацій, таблиць, додатків, використаних джерел.

Остаточне редагування вступної частини доцільно виконувати на завершальній стадії дослідження, коли досліджувана проблема постає перед автором у повному обсязі. Завдання, об'єкт і предмет дослідження повинні відповідати структурі роботи і затвердженому змісту. Наповнення кожної частини дипломної роботи має визначатися її темою.

Перший розділ (25–30 с.) структурно складається з 3–4 підрозділів. Зазвичай у першому розділі висвітлюються результати теоретичного аналізу обраної теми дипломної роботи з позицій сучасних здобутків психологічної науки. Якщо за темою дипломної роботи існують різні позиції вчених чи відомості про різні шляхи практичного вирішення цієї проблеми, то дипломник має визначити своє ставлення, сформулювати свою позицію, обґрунтувати свою точку зору, що може збігатися з чияюсь думкою, а може бути оригінальною. У цьому випадку обґрунтування має бути розгорнутим, базуватися на теоретичній основі, з практичним підтвердженням. Основне призначення першого розділу – визначення теоретичних і методологічних

засад вирішення обраної проблеми та розкриття її змісту відповідно до завдань і плану.

Унаслідок теоретичного аналізу літератури має бути чітко визначений зміст основних понять, що відображають сутність досліджуваного психологічного явища, критерії (показники) та чинники його функціонування й розвитку, за можливості – розроблено теоретичну модель досліджуваного явища. **Критерії правильності написання розділу:**

1) пишеться не за авторами літературних джерел, а згідно із завданнями дослідження;

2) проведений теоретичний аналіз визначає особистий внесок автора роботи у розробку теми.

Перший розділ є підґрунтям для емпіричної частини дослідження і завершується стислими висновками (1–1,5 с.) за досліджуваними питаннями.

Другий розділ (30–35 с.) структурно складається з 3–4 самостійних підрозділів. Студент подає ґрунтовний аналіз емпіричного дослідження проблеми.

Основне призначення *першого підрозділу* дипломної роботи полягає у науковому обґрунтуванні методологічних передумов, методичного апарату та організації науково-пошукової роботи відповідно до визначених у першому розділі змісту, критеріїв, чинників досліджуваного психологічного явища. При цьому слід врахувати, що конкретну методику дослідження слід добирати за такими критеріями:

- 1) відповідність меті і завданням дослідження;
- 2) відбиття специфіки об'єкта, що вивчається;
- 3) необхідність сприяння розкриттю кількісних та якісних змін у досліджуваних процесах чи явищах тощо.

Тут також слід відобразити ті основні етапи, протягом яких здійснюватиметься дослідження.

У *наступних підрозділах* другого розділу необхідно проаналізувати зібраний матеріал та оформити його у вигляді таблиць, графіків, діаграм тощо. У процесі роботи над другим розділом необхідно виявити фактори, що впливають на стан досліджуваного феномену.

Другий розділ є підґрунтям для розробки шляхів оптимізації подолання проблеми і завершується стислими висновками (1–1,5 с.) за аналізом результатів дослідження.

Третій розділ (25–30 с.) має містити обґрунтовані пропозиції студента, спрямовані на подолання виявленої проблеми внаслідок проведеного

емпіричного дослідження і відповідати поставлений у вступі меті. Структурно вміщує 3–4 підрозділи.

У цьому розділі описуються запропоновані інноваційні розробки (психокорекційна програма, тренінги, навчальні заняття) та оцінюється їх ефективність (для бакалаврів достатньо подати інноваційну розробку, для магістрів – крім вищезазначених рекомендацій, до третього розділу необхідно провести формувальний експеримент і подати результати апробації запропонованої програми з оптимізації виявленої проблеми).

Бажано, щоб розроблені заходи було обґрунтовано математичними розрахунками і доповнено передбачуваними (можливими) соціально-психологічними наслідками, що будуть виявлятися внаслідок реалізації цих пропозицій, рекомендацій, заходів тощо. Глибина розробки пропозицій, рекомендацій характеризує рівень підготовленості студента до самостійної професійної діяльності. Висновки третього розділу (1–1,5 с.) в дипломній роботі представляють найбільшу цінність у прикладному аспекті досліджуваної проблеми.

Висновки (4–5 с.). У загальних висновках підводяться підсумки дипломної роботи, тому тут не подаються ні нові фактичні дані, ні нові теоретичні положення, про які не йшлося у розділах. Вкрай важливо простежити, щоб на всі питання, сформульовані у вступі, та задачах дипломної роботи було дано відповідь у висновках.

Список використаних джерел. До списку варто внести всі використані джерела (публікації усіх видів, звіти про НДР, малотиражні документи, монографії, статті тощо). Використані в дипломній роботі джерела розташовуються в такій послідовності:

1. Законодавчі акти і рішення директивних органів (у хронологічному порядку).
2. Нормативні документи і статистичні матеріали (у хронологічному порядку).
3. Літературні джерела (за абеткою).

Усі джерела, що вносяться до бібліографії, нумеруються послідовно (за алфавітом). Список використаних джерел орієнтовано має містити не менше 80–100 найменувань.

Додатки до дипломної роботи. Цей розділ призначений для висвітлення додаткових матеріалів, що підтверджують основні положення роботи. У додаток можуть входити: бланки тестів та опитувальників, таблиці вихідних даних і результатів розрахунків, програми тренінгів та навчальних

занять, схеми, рисунки, допоміжні ілюстрації тощо. Усі додатки позначаються літерами за українською абеткою.

2.2. Технічні вимоги до оформлення дипломної роботи

Дипломна робота має бути виконана й оформлена з дотриманням усіх технічних вимог до наукових робіт. Текст роботи набирається українською мовою на комп'ютері на одному боці аркуша білого паперу формату розміром 297x210 мм, А4. Шрифт Times New Roman, 14 пт, міжрядковий інтервал – 1,5.

Текст розміщується на сторінці, яка обмежується полями:

- лівим – не менше ніж 30 мм;
- правим – не менше ніж 10 мм;
- верхнім – не менше ніж 20 мм;
- нижнім – не менше ніж 20 мм;
- верхній колонтитул – 1,25 мм (абзац).

Відстань між заголовком і текстом має бути в межах 15–20 мм.

Кожна сторінка тексту, зокрема ілюстрації і додатки, нумерується (крім титульного аркуша, який вважається першою сторінкою, і змісту) без пропусків і повторень. Нумери сторінок проставляються, починаючи зі вступу (третя сторінка) у верхньому правому куті. Всі аркуші роботи повинні бути скріплені чи зброшуровані у твердому плетінні.

Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛИ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ»:

- друкують великими літерами по центру до тексту (в кінці крапка не ставиться);
- усі заголовки і підзаголовки в тексті роботи варто виділяти напівжирним шрифтом, відмінним від шрифту основного тексту;
- крапка в кінці заголовка не ставиться, якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою;
- кожний розділ починається з нового аркуша, нумерація – арабськими цифрами;
- відстань між заголовками (крім заголовків пунктів) та текстом має становити два інтервали;
- кожен підрозділ продовжує текст попереднього підрозділу і не починається з нового аркуша;

- нумерація підрозділів – арабськими цифрами, де перша – номер розділу, друга – номер підрозділу. Між цифрами номера ставиться крапка (1.1, 1.2.) тощо;
- заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, у кінці заголовку крапка не ставиться. Наприклад:

Зразок оформлення назв розділу та підрозділу:

<p style="text-align: center;">РОЗДІЛ 1</p> <p style="text-align: center;">ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ</p> <p style="text-align: center;">ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ</p> <p style="text-align: center;">ДІЯЛЬНОСТІ</p> <p style="text-align: center;">1.1. Психологічна готовність особистості до професійної діяльності як психологічна проблема</p>

Текст дипломної роботи необхідно розбивати на розділи і підрозділи з вказівкою їх назв за планом. Текст підрозділів необхідно розбивати на абзаци. Абзацями виділяються приблизно рівні за обсягом, тісно пов'язані між собою й об'єднані за змістом частини тексту. Вони можуть містити кілька пропозицій. У кожному абзаці повинні міститися положення, об'єднані загальною думкою.

Переліки. Одним із лексичних засобів наукової мови є такі переліки: *по-перше, по-друге, по-третє; спершу, потім, далі, нарешті; на першому етапі, на другому етапі* тощо.

Технічні вимоги до оформлення переліків:

- Якщо елементами переліку є незакінчені фрази, то вони починаються з маленьких літер, позначаються арабськими цифрами, маленькими літерами або маркерами і відокремлюються один від одного крапкою з комою.
- Коли перелік складається із закінчених фраз, то вони обов'язково пишуться з абзацними відступами, починаються з великих літер, і відокремлюються одна від одної крапкою.
- Текст елементів переліку підпорядковується одній увідній фразі, яку не рекомендується переривати на прийменнику або сполучнику (*на, із, що, як* тощо).

Скорочення слів здійснюється відповідно до чинного стандарту «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила». *Найуживаніші способи скорочення:*

- залишається лише перша (початкова) літера слова (*м.* – місто, *с.* – сторінка, *т.* – том, *к. к. д.* – коефіцієнт корисної дії);
- залишається частина слова, закінчення і суфікс відкидається (таблиця – *табл.*, рисунок – *рис.*, дивись – *див.*, область – *обл.*);
- при позначенні цифрами років і століть (*р.* – рік, *рр.* – роки, *ст.* – століття).

Після переліку використовують умовні позначення: *та ін.* – *та інші* і *тощо*. У середині речення слова «та інші, і таке інше» не скорочуються, не рекомендується скорочувати слова так званій, наприклад, формула, рівняння.

Якщо в текст вводяться власні скорочення, необхідно дотримуватися правила, за яким перше згадування такої аббревіатури зазначається у круглих дужках після повної назви, далі по тексту – без розшифровування (наприклад, соціально-психологічний клімат – *СПК*). При використанні певного символу необхідно, щоб одна й та сама величина за текстом позначалася однаково.

Подання цифрової інформації. Необхідно дотримуватися загальноприйнятих правил.

1. Числові значення величин з одиницями вимірювання записуються арабськими цифрами, а без одиниць вимірювання від 1 до 9 – словами. Коли наводиться діапазон значень, виражених в однакових одиницях вимірювання, то одиниця вимірювання вказується після останнього числового значення, наприклад: *від 5 до 15 років*. У великих числах нулі треба замінювати скороченнями: *тис.*, *млн.*, *млрд*.

2. Прості та складні порядкові числівники пишуться словами (*другий, двадцять п'ятий, триста шостий*). Числівники, що входять до складних слів, пишуться цифрами (*10-відсоткова* вибірка). Порядкові числівники, позначені арабськими цифрами, мають відмінкові закінчення (*90-ті роки*). При переліку порядкових числівників відмінкове закінчення ставиться один раз (*товари 1 та 2-го ґатунку*).

Без відмінкових закінчень записуються порядкові числівники, позначені арабськими цифрами, якщо вони стоять після іменника, якого стосуються (*у розділі 2, на рис. 5.1*). Без відмінкових закінчень записуються

порядкові числівники римськими цифрами для позначення століть, кварталів року, томів видань (*XXI століття, II квартал*).

Формули повинні органічно вписуватися в текст викладу, не порушувати граматичної структури тексту дипломної роботи.

Довгі та громіздкі формули, що мають у складі знаки суми, добутку, диференціювання, інтегрування, розміщують на окремих рядках (посередині). Невеликі і нескладні формули, що не мають самостійного значення, виступають усередині рядків тексту.

Рівняння і формули треба виділяти в тексті вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити по одному вільному рядку. В разі, коли рівняння не вміщується в один рядок, його можна перенести після знака рівності (=) або після знаків (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:). Розділовими знаками між формулами, котрі йдуть одна за одною, можуть бути кома або крапка з комою.

Формули, на які існують посилання в тексті в межах розділу, послідовно нумеруються з указівкою розділу через крапку. Кожен номер повинний бути розміщений у дужках. Посилання в тексті на номер формули дають у круглих дужках, наприклад: «...у формулі (1.2)».

Графіки, схеми, таблиці, ілюстрації. Усі графіки, схеми і таблиці повинні бути органічно пов'язані з текстом. Графіки і схеми не повинні мати зайвих зображень, що не пояснюються в тексті. Кожен вид ілюстрацій нумерується арабськими шифрами послідовно в межах глави. Номер складається з номера глави і порядкового номера ілюстрації (наприклад: *рис. 1.2; схема 2.2; таблиця 2.4.* тощо). Підписи повинні виконуватися одноманітно за розміром і шрифтом. Необхідно стежити за високою контрастністю графічного матеріалу. Підписи під рисунками повинні бути змістовними. Розташовується підпис *під рисунком* поруч з його номером. Приклад подання ілюстрації:

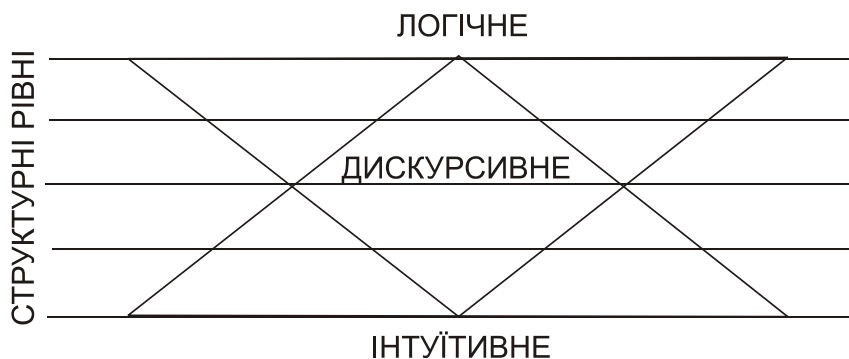

Рис. 1.1. Схема центральної ланки психологічного механізму творчого акту (за Я. О. Пономарьовим)

Таблиці. Під час складання й оформлення таблиць слід пам'ятати, що таблиця повинна мати номер і тематичний заголовок, який розташовується *над таблицею* посередині рядка. Заголовок пишеться з прописної букви без крапки наприкінці.

Таблиці нумеруються послідовно в межах розділу арабськими цифрами. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці в цьому розділі. Приміром, слово «Таблиця 2.1» (перша таблиця другого розділу) пишеться *курсивом* у правому верхньому куті над заголовком таблиці.

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть «Продовження табл.» і вказують її номер, наприклад: «Продовження табл. 2.1».

Таблиці з *цифровими даними* повинні обов'язково містити вказівки на розмірність цих даних. Допускається вказувати над таблицею загальну розмірність даних, коли, наприклад, після назви таблиці в дужках пишеться: (кількість досліджуваних, у %). Цифри в графах таблиць розташовуються так, щоб числа у стовпчиках по всій графі були точно одні під одними. Якщо є необхідність дій над цифрами у рядках і стовпцях, доцільно їх нумерувати арабськими цифрами (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Обізнаність гендерних стереотипів керівників ЗНЗ, залежно від
стажу управлінської діяльності
(за даними О. І. Бондарчук, О. О. Нежинської)**

Стаж управлінської діяльності	Рівні прояву гендерних стереотипів (у%)		
	низький	середній	високий
До 5 років	64,8	33,3	1,9
5–10 років	64,1	34,6	1,3
11–15 років	41,7	58,3	0,0
16–20 років	68,8	18,8	12,5
Понад 20 років	37,5	50,0	12,5

У *текстовій* таблиці перше слово в графі таблиці завжди пишеться з прописної букви. Наприкінці тексту в графах крапка не ставиться.

Примітки до тексту і таблиць, у яких вказують пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток декілька, то після слова «Примітки» ставлять двокрапку, наприклад:

Примітки:

1.
2.
3.

Якщо примітка одна, то її не нумерують, а після слова «Примітка» ставлять крапку.

Якщо таблицю запозичено з інших джерел, то слід зробити посилання на джерело зі вказівкою номера джерела зі списку літератури і сторінок, на яких вона в цьому джерелі розташована.

Цитування й посилання. Дослівне наведення слів із будь-якого джерела для підкріплення думки авторитетним висловлюванням (*цитатою*) виділяється лапками і забезпечується посиланням на джерело. У цитуванні дозволяється наводити сучасну орфографію і пунктуацію, опускати слова, позначаючи пропуск крапками, якщо думка автора не спотворюється. Виноска на джерело оформляється так: [23, с. 15]. Недослівне наведення тексту з будь-якого джерела (*посилання*) не виділяється лапками, але обов'язково позначається наприкінці фрази, наприклад: [32]. Не можна користуватися порядковими номерами списку літератури дипломної роботи як словами для побудови фраз, наприклад: «У 25 дається визначення психологічного клімату...» Правильна побудова пропозиції буде: «У підручнику [25] дається таке визначення психологічного клімату...»

2.3. Вимоги до оформлення списку використаних джерел та додатків

Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують із каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв тощо. Джерела розміщують в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку. Вимоги до оформлення *списку використаних джерел* різняться, залежно від кількості авторів та характеристики джерела.

Один автор:

1. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Д. Г. Коренівський. – К. : Ін-т математики, 2006. – 111 с. – (Серія «Математика та її застосування»).

2. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Н. Д. Матюх. – К. : Асамблея діл. кіл. ; Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. – Т. 1. – 311 с. – (Серія «Ювеліри України»).

3. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія / Н. В. Гузій. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. – 243 с.

Два автори:

1. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. – Л. : Растр-7, 2007. – 375 с.

Три автори:

1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Р. Л. Акофф, Д. Магидсон, Г. Д. Зддисон; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 265 с.

2. Кириленко С. В. Школа культури здоров'я: від сьогодення до майбутнього: навч.-метод. посіб. / С. В. Кириленко, О. М. Михайлов, В. П. Сергієнко. – К.; Чернівці : Букрек, 2012. – 384 с.

Чотири автори:

1. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл. / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. – К. : Вища освіта, 2006. – 478 с.

2. Психологічні закономірності розвитку політичної свідомості та самосвідомості / М. Й. Ружницький, М. О. Норкіна, В. К. Мусійчук, О. Л. Нечипорук. – К. : Дніпро, 2009. – 234 с.

П'ять і більше авторів:

1. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка : навч. посіб. / М. Й. Боришевський, Г. М. Бевз, І. П. Жерносек, А. Г. Обухівська, Т. Д. Ілляшенко; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України, Асоц. безперерв. освіти дорослих, Центр з усиновлення дітей при МОН України. – К. : Міленіум, 2005. – 283 с.

2. Психология менеджмента / П. К. Власов, А. В. Липницький, И. М. Луцихина [и др.]; под ред. Г. С. Никифорова. – [3-е изд.]. – Х. : Гуманитар. центр, 2007. – 510 с.

3. Посттравматичні стресові розлади: діагностика, лікування, реабілітація: мет. рек. / П. В. Волошин, Л. Ф. Шестопалова, В. С. Підкоритов [та ін.]. – Х., 2002. – 47 с.

Без автора:

1. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : зб. наук. пр. / наук. ред. В. Каліущенко [та ін.]. – Чернівці : Рута, 2007. – 310 с.
2. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка: наук.-метод. посіб. / за ред.: В. І. Пуцова, Л. Я. Набоки. – К., 2007. – 228 с.

Багатотомний документ:

1. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / сост.: И. В. Ковалева, Е. Ю. Рубцова; ред. В. Л. Иванов. – Л. : НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2005. – Т. 1. – 277 с. – (Серия «Нормативная база предприятия»).
2. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. – К. : НТУУ «КПІ», 2006. – Ч. 1. – 125 с.

Матеріали конференцій, з'їздів:

1. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. – К. : ІСОА, 2002. – 147 с.
2. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. – К. : Асоц. укр. банків, 2000. – 117 с. – (Спецвип. : 10 років АУБ).
3. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6–9 черв. 2000 р., Київ, Т. 2 / відп. ред. В. Т. Трощенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. – С. 559–956, XIII, [2] с. – (Ресурс 2000).

Депоновані наукові праці

1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.]; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. – М., 2002. – 110 с. – Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.
2. Разумовский В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. – М., 2002. – 210 с. – Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.

Словники:

1. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. – К. : Карпенко, 2007. – 219 с.
2. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. – 2-ге вид., оновл. – К. : К.І.С., 2006. – 138 с.
3. Большой психологический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – 3-е изд. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2006. – 672 с.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – 207 с. – (Серія «Бібліотека офіційних видань»).
2. Медична статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. – К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. – 459 с. – (Серія «Нормативні директивні правові документи»).

Стандарти:

1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, ЮТ) : ДСТУ ISO 7000:2004. – [Чинний від 2006-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – IV, 231 с. – (Серія «Національний стандарт України»).
2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 – ДСТУ ISO 6107-9:2004. – [Чинний від 2005-04-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2006. – 181 с. – (Серія «Національні стандарти України»).

Каталоги:

1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. И. В. Ковалева, В. А. Павлюкова ; ред. В. Л. Иванов]. – Львов : НТЦ «Леонорм-стандарт», 2006. – (Серія «Нормативная база предприятия»).
Т. 5. – 2007. – 264 с.
Т. 6. – 2007. – 277 с.
2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області: каталог-довідник / авт.-упоряд. М. Зобків [та ін.]. – Львів : Новий час, 2003. – 160 с.

Бібліографічні показники:

1. Куц О. С. Бібліографічний показчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. – Львів : Укр. технології, 2007. – 74 с.
2. Систематизований показчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997–2005 роки / [уклад.: Б. О. Кириш, О. С. Потлань]. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – Вип. 2. – 11 с. – (Серія «Бібліографічні довідники»).

Дисертації:

1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... д-ра фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. – К., 2005. – 276 с.
2. Бевз Г. М. Соціально-психологічні чинники виникнення та розвитку прийомного батьківства: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Г. М. Бевз; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2002. – 210 с.

Автореферати дисертацій:

1. Бевз Г. М. Соціально-психологічні чинники виникнення та розвитку прийомного батьківства : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук : 19.00.05 «Соціальна психологія» / Г. М. Бевз ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – К., 2002. – 21 с.

2. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. техн. наук : спец. 05.02.08 «Технологія машинобудування» / І. Я. Новосад. – Тернопіль, 2007. – 20 с.

3. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології» / Нгуен Ші Данг. – К., 2007. – 20 с.

Частина книги, періодичного продовжуваного видання

1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. – № 6. – С. 15–18, 35–38.

2. Чернишова Є. Р. Розвиток кадрового потенціалу системи ППО як одна з основних умов досягнення стратегічних цілей організації / Є. Р. Чернишова // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр.; редкол. : О. Л. Ануфрієва [та ін.]; голов. ред. В. В. Олійник. – К., Ун-т менедж. освіти НАПН України, 2011. – Вип. 3(16). – С. 167–172.

Електронні ресурси

1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій: навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) [електронний ресурс]: 80 Min / 700 MB. – 1 електрон, опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97- 2000. – Назва з контейнера.

2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим-2003») [електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 4. – С. 43. – Режим доступу до журн.: <http://www.nbuv.ua/articles/2003/03klinko.htm>.

3. Чернишова Є. Р. Оцінювання ефективності формування кадрового

потенціалу навчального закладу системи післядипломної педагогічної освіти: методологічний аспект [електронний ресурс] / Є. Р. Чернишова. – 2011. – № 5. – 14 с. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/5/27.pdf>

Додатки оформлюють як продовження дипломної роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою роботи друкують великими літерами слово «**ДОДАТКИ**». Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках дипломної роботи, то кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. У правому куті малими літерами з першої великої букви друкується слово «**Додаток__**» (напівжирним шрифтом) і велика літера, що означає додаток, наприклад «**Додаток А**», «**Додаток В**» тощо.

Усі додатки позначаються послідовно великими літерами за українською абеткою, за винятком літер **Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь**. Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на підрозділи, які нумеруються в межах кожного додатка, наприклад, «**Додаток А.1**», «**Додаток А.2**».

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д; формула (А.1) – перша формула додатка А.

Кожний такий додаток має починатися з нової сторінки і, крім позначення, мати назву, наприклад:

Додаток В

Результати формувального експерименту

2.4. Лінгвістичні вимоги до дипломної роботи

Підвищення інформаційності тексту дипломної роботи здійснюється лексичними, морфологічними та синтаксичними засобами. Рекомендуються прийоми, що дають змогу досягти максимальної лаконічності викладу змісту роботи. Для наукового тексту характерні смислова завершеність, цілісність і зв'язність думок, наявність спеціальної термінології. Виклад змісту здійснюється за допомогою функціонально-лексичних засобів зв'язку, що

вказують на послідовність розвитку думки (*спочатку, насамперед, потім, перше, по-друге, отже* тощо), суперечливі відношення (*однак, позаяк* тощо), причинно-наслідкові відношення (*тому, внаслідок цього, до того ж* тощо), перехід від однієї думки до іншої (*звернімося до, необхідно зупинитися на, потрібно розглянути* тощо), підсумовування (*отже, таким чином, насамкінець, викладене вище дає змогу дійти висновку, підводячи підсумок* тощо).

Завдяки спеціальній термінології з'являється можливість у короткій та лаконічній формі наводити розгорнуті визначення і характеристики наукових фактів, понять, процесів, явищ. Оскільки науковий термін – не просто слово, а вираження сутності явища, то його варто обирати надзвичайно уважно. Не дозволяється довільно використовувати в одному тексті різну термінологію, застосовувати замість прийнятих в юридичній (психологічній) науці термінів професіоналізми (як правило, використовуються у вузькому колі спеціалістів і зрозумілі лише їм). У науковій мові поширені вказівні займенники «цей», «той», «такий». Вони не лише конкретизують предмет, а й виражають логічні зв'язки між частинами висловлювання. Займенники «щось», «дещо» через невизначеність у науковому тексті не використовуються.

Синтаксис наукової мови характеризується логічною послідовністю – окремі речення є частиною складного синтаксичного цілого, усі компоненти (прості й складні), як правило, тісно взаємопов'язані, кожен наступний впливає з попереднього, або є наступним ланцюжком у міркуванні. Тому для наукового тексту, що висвітлює складну аргументацію і виявляє причинно-наслідкові відношення, характерні складні речення різних видів з чіткими синтаксичними зв'язками. У науковому тексті частіше трапляються складнопідрядні, а не складносурядні речення. Це пояснюється тим, що складнопідрядні конструкції виражають причинні, тимчасові, умовні, наслідкові і подібні відношення, а також тим, що окремі частини у цих реченнях тісніше пов'язані між собою, ніж у складносурядних. Безособові речення у наукових текстах використовують для опису фактів, явищ і процесів. Номінативні речення застосовуються у назвах розділів, підрозділів, підписах до малюнків, ілюстрацій.

Наукова мова має стилістичні особливості. Об'єктивність викладення тексту є основною рисою. Звідси наявність у тексті дипломних робіт вставних слів та словосполук, що вказують на ступінь достовірності повідомлення (*звісно, зрозуміло, справді*), як такий, що пропонується (*як видно, певно, очевидно, можна вважати*), як можливий (*напевно, можливо*). Обов'язковою умовою об'єктивності викладу матеріалу є також посилення

на його джерело, ким висловлена думка (положення, висловлювання). У тексті зазначену умову можна реалізувати, використовуючи спеціальні вставні слова і словосполучення (*на думку, за повідомленням, за даними, на нашу думку* тощо).

Стиль письмової наукової мови – це безособовий монолог. Враховуючи, що увагу зосереджено на змісті та логічній послідовності повідомлення, а не на суб'єкті, виклад матеріалу ведеться від третьої особи. Досить рідко використовуються займенники першої і зовсім не використовуються займенники другої особи однини. Використання займенника «ми» дає змогу висловити свою думку як думку певної групи людей, наукової школи або наукового напрямку. Однак уживати цей займенник слід обережно. Рекомендується звертатися до конструкцій, що обмежують його вживання. Такими конструкціями є неозначено-особові речення.

Особливістю мови наукової прози є також відсутність експресії. Звідси констатація ознак, притаманних слову, яке визначають. Тому більшість прикметників тут є частинами термінологічних виразів. Так, правильним буде прикметник «наступні» замінити займенником «такі», який підкреслює послідовність перерахування особливостей і прикмет.

Якостями, що визначають культуру наукової мови, є точність, ясність і стислість. Змістова точність – основна умова, що забезпечує наукову і практичну цінність інформації кваліфікаційної роботи. Неправильно дібране слово може викривити смисл написаного, надати можливість двозначного тлумачення тієї чи іншої фрази, тексту – небажаного відтінку. Звідси різноманітні лексичні помилки.

Точність наукової мови витримано не лише завдяки цілеспрямованому добору слів і висловлювань, не менш важливим є вибір граматичних конструкцій, що передбачає точне дотримання норм зв'язків у вислові. Ясність – це вміння писати доступно і зрозуміло. У більшості випадків до порушення цієї вимоги призводить прагнення авторів надати кваліфікаційній роботі видимість науковості. Ще однією причиною неясності може стати неправильний порядок слів. Часто доступність і зрозумілість називають простотою. Завдяки простоті викладу текст сприймається легко. Однак не можна ототожнювати простоту і примітивність.

Лаконічність визначає культуру наукової мови. Вона демонструє вміння уникати непотрібних повторів, зайвої деталізації. Тому слова і словосполучення, які не мають смислового навантаження, слід вилучати з тексту роботи. До смислової надмірності належить і вживання без потреби

іноземних слів, відповідники яких є у рідній мові, що ускладнює висловлювання. Різновидом багатослів'я є також тавтологія, тобто повторення того ж самого іншими словами.

Варто звернути увагу на абзаци (кожен з них повинен містити певну думку, виражену одним чи кількома висловлюваннями або реченнями).

Наведемо приклади лексичних засобів для лаконічності викладу змісту дипломної роботи в різних її розділах.

Лексичні засоби для викладу змісту в теоретичній частині диплома

- Слід зазначити, що...
- Можна виокремити досить значну кількість психологічних досліджень...
- Аналіз проблеми свідчить про відсутність загальноприйнятого визначення поняття...
- Аналіз наукових праць, присвячених проблемі... свідчить про багатогранність та складність цього феномену...
- Дослідники дійшли висновку...
- Автори виявили, що...
- Загалом розрізняють...
- На сьогоднішній день багато дослідників...
- У сучасному науковому знанні все більше утверджується поняття...
- Отже, на сьогодні досить поширеною є думка про те...
- У зв'язку з цим цікавими є результати дослідження...
- У ряді досліджень виявлено, що...
- У цілому, можна констатувати, що...
- У концепції К. В. Махненко цей феномен розглядається як...
- На думку Л. І. Фішмана, під поняттям... розуміється...
- Л. М. Мітіна, Г. В. Мітін поняття... визначають як...
- К. Л. Ванерко тлумачить поняття... як...
- У працях... висвітлюються проблеми...
- Важливим також є дослідження А. А. Воронько щодо...
- Важливого значення дослідники надають...
- Крім того, привертають увагу дослідження...
- Подібної точки зору дотримуються...
- Серед вітчизняних дослідників цієї проблеми слід, насамперед, указати на праці О. Л. Мірошніченко [34], Е. Г. Данилової [16], А. О. Пилипенко [24], які розглядають...

- Крім того, як підкреслює В. С. Музичко [45], можна говорити про особливості...
- У контексті проблеми нашого дослідження привертають увагу також праці... в яких визначено, що...
- Вивчаючи досвід зарубіжних авторів [34; 54; 234 та ін.], які визначають...
- Водночас у більшості праць, на нашу думку, недостатня увага приділяється аналізу...
- Отже, незважаючи на певні відмінності у термінах... принципових відмінностей у розумінні змісту та структури (поняття..., явища..., феномена... тощо) немає...

Лексичні засоби для викладу змісту в емпіричній частині диплома

- Метою констатувального експерименту було...
- Відповідно до структури (досліджуваного явища) було визначено методичну базу дослідження...
- Отримані дані зазнали статистичного опрацювання...
- Математичне опрацювання даних та графічна презентація здійснювалися за допомогою...
- За допомогою опитувальника «...» можна визначити...
- Цей опитувальник дав змогу визначити...
- Для дослідження... використовувався комплекс методик...
- На основі дослідження рівнів...
- На першому етапі емпіричного дослідження ми поставили за мету...
- Аналіз результатів діагностики...
- Як показав аналіз результатів дослідження,...
- У процесі дослідження було встановлено...
- Як видно з табл. 2.1,...
- З даних, наведених у табл. 2.2, бачимо, що...
- У табл. 2.3 висвітлюється певна тенденція, а саме:...
- У табл. 2.4 відображено, що...
- Наступний крок у вивченні... передбачав аналіз результатів застосування методики...
- Було проведено аналіз відповідей...
- Констатовано, що...
- Отже, можна констатувати...
- Слід наголосити, що...

- Отримані дані свідчать про те,...
- Встановлено, що приблизно половина досліджуваних...
- Лише незначна кількість досліджуваних...
- Привертає увагу той факт, що майже половина досліджуваних...
- Подібні результати отримано...
- Виявлено...
- Визначено...
- Проаналізовано...
- Зафіксовано...
- За результатами дослідження можна припустити, що...
- Щодо окремих проявів досліджуваного явища було встановлено, що...
- Важливим моментом нашого дослідження стало визначення...
- Результати дослідження дали змогу встановити...
- Наступним етапом дослідження стало вивчення...
- Це підтверджується й даними, отриманими за опитувальником...
- На наступному етапі констатувальної частини емпіричного дослідження було проаналізовано...
- Водночас привертає увагу той факт...
- Так, зокрема, простежується...
- Загалом, аналіз результатів дослідження дав можливість виявити...
- Отже, можна говорити про те,...
- Узагальнення результатів дослідження... дає можливість...

Лексичні засоби для опису результатів математичної статистики

- За результатами кластерного аналізу...
- За результатами кореляційного аналізу...
- За результатами дослідження було виявлено статистично значущі відмінності...
- У цілому, не виявлено статистично значущих відмінностей...
- За критерієм χ^2 було досліджено...
- За критерієм χ^2 проаналізовано також особливості...

Отже, завдяки використанню спеціальної термінології студенти мають можливість у короткій та лаконічній формі наводити розгорнуті визначення і характеристики наукових фактів, понять, процесів, явищ, що досліджувалися в процесі виконання дипломної роботи. Лексичні засоби для викладу змісту в теоретичній та емпіричній частинах диплома дають змогу досягти максимальної лаконічності викладу змісту роботи.

2.5. Типові помилки у написанні та оформленні дипломної роботи

1. Зміст не відповідає темі дипломної роботи або не розкриває її в основній частині.

2. У сформованих розділах (підрозділах) не розкрито реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта.

3. Мета дослідження не пов'язана з проблемою, сформульована абстрактно, не описано специфіку об'єкта і предмета.

4. Автор не виявив самостійності, робота є компіляцією або плагіатом.

5. Не зроблено глибокого і всебічного аналізу сучасних офіційних і нормативних документів, нової спеціальної літератури (за останні 5–7 років) з теми дослідження.

6. Аналітичний огляд вітчизняних і зарубіжних публікацій з теми роботи має форму анотованого списку і не відображає рівня досліджуваності проблеми.

7. Не розкрито зміст та організацію особистого експериментального дослідження, поверхово висвітлено стан практики.

8. Обрані методики дослідження не дають змогу повністю дослідити всі аспекти заявленої проблематики.

9. Кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням.

10. У роботі відсутні посилання на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено інформацію.

11. Бібліографічний опис джерел не відповідає вимогам державного стандарту.

12. Відсутні власні погляди автора на проблему та способи її вирішення.

13. Обсяг та оформлення роботи не відповідають встановленим вимогам.

РОЗДІЛ 3

ПІДГОТОВКА, ПОРЯДОК ТА ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

3.1. Підготовка до захисту дипломної роботи

Студентам для виконання дипломного дослідження призначаються наукові керівники. Керівництво написанням дипломних робіт доручається компетентним викладачам у галузі психології і таким, які мають науковий ступінь і/або вчене звання професора чи доцента.

Кафедра загальної та практичної психології, як випускова зі спеціальності «Психологія», здійснює контроль за написанням дипломних робіт. З цією метою не менше 1–2 разів на семестр на засіданні кафедри керівники звітують про перебіг написання студентами дипломних робіт.

Виконана дипломна робота подається науковому керівникові не пізніше ніж за один місяць до попереднього захисту.

Для контролю на стадії завершення дипломних робіт випускаючою кафедрою створюється спеціальна комісія. До складу комісії входять керівник дипломної роботи та не менше трьох викладачів кафедри.

Комісія проводить попередній захист дипломних робіт і робить висновок про можливість подання їх до захисту перед засіданням ДЕК. Не пізніше ніж чотири тижні до початку роботи ДЕК на кафедрі відбувається попередній захист, на якому студент уперше здійснює комплексний виклад основних положень роботи, звертає увагу на досягнуті наукові результати, наукову новизну, відповідає на запитання й зауваження членів приймальної комісії кафедри, обґрунтовує свою позицію з того чи іншого питання дипломного дослідження. За наслідками детального обговорення дипломної роботи кафедра рекомендує/не рекомендує роботу до захисту. Якщо студент не з'явився на попередній захист без поважних причин, кафедра має право не допустити його до захисту як такого, що не виконує навчальний план.

Студент зобов'язується:

- обрати тему дипломної роботи;
- вчасно і систематично з'являтися на консультації до наукового керівника;
- самостійно під керівництвом наукового керівника здійснювати дипломне дослідження;

- брати участь у студентській науково-практичній конференції «Дні науки» та інших наукових конференціях;

- за два тижні до захисту дипломної роботи подати на кафедру загальної та практичної психології готову роботу, відповідно оформлену, прошиту, з відгуком наукового керівника та зовнішньою рецензією.

Умови допуску студента до захисту дипломної роботи:

- вчасно затверджені тема бакалаврської/магістерської дипломної роботи і науковий керівник;

- відсутність академічної та інших видів заборгованості перед навчальним закладом;

- успішний передзахист дипломної роботи;

- наявність оформленої за всіма вимогами та прошитої відповідним чином дипломної роботи;

- наявність відгуку наукового керівника і зовнішньої рецензії на дипломну роботу (після перегляду дипломної роботи рецензент складає письмовий висновок на спеціальному бланку).

До захисту дипломної роботи студент готує *довідь* (до 10 хв). У ній мають бути висвітлені такі питання дипломної роботи:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;

- мета, завдання, об'єкт, предмет;

- методи дослідження;

- результати дослідження;

- основні висновки та рекомендації щодо впровадження результатів дослідження.

У доповіді повинні міститися також і відповіді на зауваження наукового керівника і рецензента. Доповідь може супроводжуватися ілюстраціями, таблицями, графіками, презентаціями тощо.

Вимоги до презентації

Презентація виступу на захисті дипломної роботи зазвичай не повинна перевищувати 20–22 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови). Тло слайдів презентації бажано обрати одне для всієї презентації. Можна скористатися шаблонами, які містить програма. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за тло, а отже, краще використовувати світле тло з невеликою кількістю декоративних елементів.

Ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації, а не бути самоціллю і не відволікати увагу слухачів від змісту презентації.

Бажаємо не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20–22 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12–15 рядків тексту.

Презентація виступу повинна містити:

- короткий теоретичний вступ (проаналізувати стан розробки проблеми) (1–2 слайди);
- мета та задачі дослідження (1 слайд);
- об'єкт і предмет дослідження (1 слайд);
- методи та методики дослідження (1 слайд);
- результати теоретичного аналізу проблеми (2–3 слайди);
- опис результатів емпіричного дослідження (4–6 слайдів);
- практичні розробки (програми тренінгу, рекомендації) (2–4 слайди);
- висновки (1–2 слайди).

Класичні помилки презентації:

- забагато слайдів;
- забагато матеріалу на слайді;
- дуже швидко йдуть слайди;
- малий шрифт;
- тло слайду (шаблон) зливається з текстом або надміру яскраве, відволікає увагу;
- надмірне «декорування»;
- невиправдане використання ефектів анімації;
- той, хто виступає, читає текст зі слайду;
- той, хто виступає, говорить до екрана.

3.2. Рецензування дипломної роботи

До дипломної роботи додаються письмовий відгук наукового керівника та рецензія одного з провідних учених інших навчальних закладів чи наукових установ.

Відгук наукового керівника – це письмовий виклад думки особи, яка здійснює безпосереднє керівництво підготовкою та написанням дипломної роботи щодо актуальності, повноти, завершеності, наукової новизни та практичної цінності роботи, а також щодо особистого внеску студента в розроблення порушених у роботі проблем.

У відгуку науковий керівник звертає увагу на такі **складові дипломної роботи**:

- актуальність обраної теми;
- досягнення мети та якість виконання завдань роботи;
- оцінка наукового рівня змісту роботи;
- можливість застосування результатів дослідження;
- ступінь практичного значення результатів;
- рівень підготовки автора до виконання професійних обов'язків;
- ступінь самостійності у виконанні роботи;
- уміння працювати з джерелами інформації;
- ступінь оволодіння методами дослідження;
- повноту та якість розробки теми;
- логічність, послідовність, аргументованість, грамотність викладення матеріалу;
- відповідність роботи встановленим вимогам.

Рецензія – довільний аналіз та критична оцінка дипломної роботи. На кожную дипломну роботу надається одна рецензія. Вона містить заголовок дипломної роботи, коротке перерахування основних питань, позитивні і негативні враження, оцінку актуальності, практичної значимості.

Рецензентами призначаються особи з числа провідних науково-педагогічних працівників або науковців певного фаху академії та профільних (педагогічних та психологічних галузей) вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, які мають науковий ступінь та/або вчене звання, стаж роботи яких становить не менше десяти років, а також психологів та педагогів, що практикують.

Кандидатура рецензента визначається начальником (завідувачем) кафедри, за якою закріплено студента для написання дипломної роботи.

Рецензія на дипломну роботу надається в письмовій формі, вона має відображати:

- ступінь відповідності теми і змісту роботи;
- актуальність дослідження;
- ефективність використаної методики наукового пошуку;
- рівень використання набутих у процесі навчання теоретичних знань;
- обізнаність у сучасних дослідженнях з проблематики, критичність аналізу публікацій, представлених у літературі та інших інформаційних джерелах;
- ступінь повноти розкриття теми;

- наявність емпіричного матеріалу, зокрема зібраного самим автором роботи;
- достовірність результатів, перспективність та обґрунтованість висновків;
- стиль викладу та оформлення роботи;
- недоліки роботи;
- пропозиції щодо оцінки.

Негативна рецензія не є підставою для недопущення дипломної роботи до захисту, але враховується при її оцінюванні.

3.3 Подання дипломної роботи до захисту

До захисту допускаються дипломні роботи студентів, які виконали всі вимоги навчального плану, пройшли і захистили передбачену навчальним процесом практику, подали у встановлений термін роботу, позитивний відгук і рецензію на неї. Дипломна робота подається у вигляді спеціально підготовленого рукопису у твердій палітурці в одному примірнику.

Для захисту дипломних робіт наказом ректора ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» створюється комісія за основними напрямками наукових досліджень з числа найбільш кваліфікованих науково-педагогічних працівників, із залученням науковців, представників практичних підрозділів, у складі голови, трьох членів та секретаря. У роботі комісії з правом дорадчого голосу можуть брати участь наукові керівники та рецензенти дипломних робіт.

Термін подання дипломної роботи до ДЕК – не пізніше ніж за два тижні до захисту. Для захисту дипломних робіт до комісії подаються:

- витяг з протоколу засідання кафедри, на якому розглядалося питання щодо допуску до захисту;
- відгук наукового керівника;
- рецензія.

До комісії можуть подаватися й інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної дипломної роботи: друковані статті за темою роботи; тези наукових доповідей; документи, що вказують на практичне застосування роботи тощо.

Дипломна робота не допускається до захисту, якщо:

- без узгодження за встановленою процедурою було внесено зміни до

назви теми;

- порушено встановлені терміни подання роботи на розгляд рецензента, засідання кафедри чи комісії;
- є невідповідність між назвою теми і змістом роботи;
- встановлено факт плагіату чи компіляції;
- суттєво порушено вимоги щодо оформлення роботи;
- відсутні відгук наукового керівника чи рецензія.

3.4. Захист дипломної роботи

Захист дипломної роботи проводиться на відкритому засіданні ДЕК за обов'язкової присутності голови комісії. Порядок роботи комісії затверджується головою ДЕК. Процедура захисту дипломних робіт є публічною, з присутністю всіх охочих.

Послідовність проведення процедури захисту дипломної роботи:

- представлення студента членам ДЕК;
- виступ автора дипломної роботи;
- питання членів ДЕК і присутніх до автора;
- відповіді на запитання членів ДЕК і присутніх;
- оголошення відгуку наукового керівника та рецензії на дипломну роботу;
- відповіді автора на зауваження наукового керівника і рецензента;
- виступ наукового керівника;
- загальна дискусія;
- завершальний виступ студента;
- підведення підсумків захисту на закритому засіданні ДЕК;
- публічне оголошення результатів захисту (здійснюється в день захисту після оформлення протоколу засідання ДЕК).

Засідання комісії із захисту дипломних робіт оформляються протоколом.

На захисті студент виступає із заздалегідь підготовленою доповіддю і у довільній формі висвітлює такі питання:

- обґрунтування актуальності теми дослідження;
- мету й завдання роботи;
- об'єкт, предмет дослідження;

- основні методи дослідження;
- методологічну основу роботи;
- практичну цінність отриманих результатів роботи;
- перспективні напрями вивчення і розвитку обраної проблеми.

У виступі мають міститися також відповіді на основні зауваження наукового керівника і рецензентів. Для кращого сприймання присутніми матеріалу бажано візуалізувати виступ власними таблицями, діаграмами, графіками тощо. Успішний виступ на захисті передбачає дотримання певних правил, зокрема:

- упевненість і вільне володіння текстом;
- логічність, зрозумілість і доступність сприймання;
- помірна завантаженість виступу цифрами і фактами;
- конкретність і лаконічність відповідей на запитання та зауваження;
- дотримання регламенту.

Після виступу студента члени комісії ставлять запитання, пов'язані з темою дипломної роботи, перспективами її розвитку та впровадження результатів, зокрема, спрямовані на виявлення загального рівня теоретичних знань з проблематики; рівня самостійності; перевірку обґрунтованості пропозицій і висновків.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні ДЕК виносяться її рішення. У разі незгоди між членами ДЕК думка голови є вирішальною. Рішення комісії оголошується її головою в той самий день.

3.5. Критерії оцінювання дипломної роботи

Дипломна робота як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати отримані знання під час вирішення конкретних проблем, його схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми.

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою, оцінку дипломної роботи визначає державна екзаменаційна комісія, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає.

У процесі визначення оцінки враховується низка важливих показників якості дипломної роботи:

змістові аспекти роботи:

- актуальність обраної теми дослідження;

- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- розвиненість мови викладення роботи та її загальне оформлення.

якість захисту роботи:

- уміння стисло, послідовно й чітко викласти сутність і результати дослідження;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- загальний рівень підготовки студента;
- володіння культурою презентації.

Основні умови одержання оцінки

Відмінно. Дипломна робота є бездоганною: містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна і коротка, проголошена вільно, зі знанням справи, відгук і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ДЕК правильні і стислі.

Добре. Тему роботи розкрито, але є окремі недоліки непринципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблено аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не подано, є окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ДЕК здебільшого правильні, оформлення роботи в межах встановлених вимог.

Задовільно. Тему дипломної роботи переважно розкрито, але є недоліки змістового характеру: нечітко сформульовано мету роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, рецензія і відгуки містять окремі зауваження, доповідь прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання членів ДЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення дипломної роботи.

Незадовільно. Нечітко сформульовано мету дипломної роботи. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних

літературних джерел. Аналіз виконано поверхово, переважає описовість на шкоду системності і глибині. Пропоновані заходи вирішення досліджуваної проблеми випадкові, обґрунтування теми роботи неповне. Оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам. Ілюстрації до захисту відсутні. Відповіді на запитання членів ДЕК неточні або неповні.

Дипломна робота до захисту не допускається. Подана науковому керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, установлених регламентом. Написана на тему, яку своєчасно не було затверджено наказом по університету. Виконана не самостійно. Структура не відповідає вимогам. Відсутнє обґрунтування пропонованих заходів. Не оформлена відповідно до встановлених вимог.

РОЗДІЛ 4

ПІДГОТОВКА НАУКОВОЇ СТАТТІ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

4.1. Вимоги до оформлення наукової статті

Однією із форм письмового оформлення результатів наукового дослідження є наукова стаття. **Наукова стаття** – один із основних видів публікацій. Вона містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне окреме питання за темою магістерської роботи, фіксує науковий пріоритет автора, робить матеріал роботи надбанням фахівців.

Студенти освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» спеціальності «Психологія» мають підготувати і подати для розміщення в електронному журналі Університету менеджменту освіти статтю за темою магістерської дипломної роботи. Електронний журнал, в якому розміщуються наукові статті за результатами проведення студентської науково-практичної конференції «Дні науки», виходить один раз на рік.

Наукова стаття подається разом із дипломною роботою на захисті.

Оформлення статті:

- матеріал статті повинен бути підготовлений на комп'ютері і роздрукований на принтері. До матеріалів має додаватися диск зі статтею, яку набрано в текстовому процесорі MS Word for Windows (примірник + диск);
- розмір аркуша – A4; шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 14 кегель, текст набрано через 1,5 інтервала;
- поля: *ліворуч* – 30 мм, *праворуч* – 15 мм, *знизу* – 20 мм, *угорі* – 20 мм.

Подана до друку стаття має містити:

- У правому куті прізвище, ініціали (у називному відмінку виділити жирним прямим) студента, група; прізвище, ініціали наукового керівника, його науковий ступінь, вчене звання.
- Назва статті пишеться посередині прописними літерами, виділити жирним, трьома мовами: українською, російською та англійською.
- Анотація (виділити жирним) повинна мати обсяг 600–800 друкованих знаків (з пробілами), в ній коротко викладається актуальність статті, мета, вміст, перспективи подальших досліджень трьома мовами: українською, російською та англійською.

- Ключові слова: (з абзацу виділити жирним) перелік ключових слів (бажано від трьох до восьми, не виділяти жирним).

- Текст статті має бути обсягом не менше ніж 12 сторінок по 1800 знаків без пробілів на кожній з них. Загалом стаття має містити не менше 25 000 знаків із пробілами.

- До друку приймаються лише ті наукові статті (науковою вважається стаття, яка містить результат теоретичного або експериментального дослідження і призначена для наукового видання), які мають такі обов'язкові елементи:

- ✓ постановку проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;

- ✓ аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання певної проблеми, на які спирається автор;

- ✓ відокремлення невирішених ще частин загальної проблеми, яким присвячується стаття;

- ✓ формулювання мети статті (постановка завдання);

- ✓ виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

- ✓ висновки з певного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

- Список використаної літератури розміщується після тексту статті (посередині виділити жирним). Кількість літературних джерел має становити не менше п'яти та не більше п'ятнадцяти). Посилання на підручники, навчальні посібники, газети та ненаукові журнали є некоректними.

- Написи на рисунках виконують шрифтом основного тексту та розміру. Рисунки підписують і нумерують (якщо їх більше ніж один) під рисунком посередині сторінки, розмір шрифту –14.

- Таблиці подають як окремі об'єкти у форматі Word з розмірами, приведеними до сторінки складання. Основний кегль таблиці та її заголовок – 14. Заголовки таблиць розміщують посередині сторінки, напівжирним прямим накресленням, а нумерацію таблиць (якщо їх більше, ніж одна) – із правого боку сторінки.

УВАГА! Стаття подається на кафедру в електронному та друкованому вигляді **за підписом наукового керівника**. Електронні файли, які надає автор на кафедру, мають позначатися: прізвище автора, стаття.

Ім'я та прізвище студента, група	
Науковий керівник	
(ПІБ, науковий ступінь)	
НАЗВА СТАТТІ	
<i>Анотація.</i>	} Трьома мовами: українською, російською, англійською
<i>Ключові слова:</i>	
Текст статті.	
<i>Постановка проблеми. ...</i>	
<i>Стан розробки проблеми. ...</i>	
<i>Мета статті. ...</i>	
<i>Виклад основного матеріалу.</i>	
<i>Висновки. ...</i>	
ЛІТЕРАТУРА	

4.2. Приклад оформлення статті

Терент'єва Л. С., студентка групи ПМ-10-Г1

Науковий керівник: Брюховецька О. В.,

кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню основних психологічних особливостей формування індивідуального стилю діяльності фахівців з інформаційних технологій. Виокремлено характерні чинники, що відповідають основним структурним компонентам феномену індивідуального стилю діяльності.

Ключові слова: діяльність, індивідуальний стиль, IT-фахівці, психологія програмування, структура індивідуального стилю діяльності.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНОГО СТИЛЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. Статья посвящена исследованию основных психологических особенностей формирования индивидуального стиля деятельности специалистов в сфере информационных технологий. Выделены характерные факторы, соответствующие основным структурным компонентам феномена индивидуального стиля деятельности.

Ключевые слова: деятельность, индивидуальный стиль, IT-специалисты, психология программирования, структура индивидуального стиля деятельности.

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF THE PERSONAL PERFORMANCE STYLE FORMING IN THE FIELD OF INFORMATIONAL TECHNOLOGIES

Annotation. The article deals with the main psychological features of the personal performance style of IT specialists. The typical factors corresponding to the main structural phenomena's components are allocated.

Key words: Performance, personal style, IT specialists, psychology of programming, personal performance style structure.

4.3. Участь студентів у наукових масових заходах

В Університеті менеджменту освіти постійно проводяться наукові конференції, науково-методологічні семінари, «круглі столи», до яких залучаються студенти, молоді учені, аспіранти, докторанти. Науково-практичні масові заходи в Університеті проводяться з метою здійснення

комплексного наукового розгляду сучасного стану соціально-політичних, педагогічних, економічних наук в Україні та світі.

Кожного року в Інституті менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» проводиться студентська конференція «Дні науки», в якій студенти беруть активну участь: готують наукові статті для публікації в електронному журналі «Студентський альманах»; виступають з доповідями на секціях.

Усний виклад результатів дослідження набуває форм наукової доповіді або повідомлення про отримані результати. Нерідко усний виклад наукових результатів супроводжується письмовим викладом основних позицій доповіді чи виступу, що має назву тез виступу чи доповіді.

Тези (гр. *thesis* – положення, твердження) – це коротко, точно, послідовно сформульовані основні ідеї, думки, положення наукової доповіді, повідомлення, статті або іншої наукової праці.

Доповідь – документ, у якому викладаються певні питання, даються висновки, пропозиції. Вона призначена для усного (публічного) прочитання та обговорення.

Наукова доповідь – це публічно виголошене повідомлення, розгорнутий виклад певної наукової проблеми (теми, питання). Структура тексту доповіді практично аналогічна плану статті:

- **вступ** (зазначаються підстави, причини, проблемна ситуація, що зумовило потребу написання доповіді);
- **основна частина** (аналізується сучасний стан проблеми, наводяться аргументи, обґрунтовується основна ідея автора);
- **підсумки** (висновки, рекомендації, пропозиції).

Обсяг доповіді становить 8–12 сторінок (до 30 хвилин). Якщо доповідь складається з 4–6 сторінок, вона називається **повідомленням**. Значну частину матеріалу можна викласти у вигляді презентації. У презентації зазвичай подають: алгоритми, структуру системи дослідження, схему експерименту, виявлені залежності у табличній або графічній формах тощо. У такому випадку в доповіді викладають коментарі до ілюстративного матеріалу. Це дає змогу скоротити її обсяг. Доповідач також повинен реагувати на попередні виступи за темою його доповіді. Полемічний характер доповіді викликає інтерес слухачів і підвищує їхню активність.

Тези доповіді – це опубліковані до початку наукової конференції (з'їзду, симпозіуму) попередні матеріали, що містять виклад основних аспектів наукової доповіді. Вони фіксують науковий пріоритет автора, містять матеріали, не викладені в інших публікаціях.

Рекомендований обсяг тез наукової доповіді становить дві-три сторінки машинописного тексту через 1 чи 1,5 інтервали. Схематично структура тез наукової доповіді виглядає так: теза – обґрунтування – доказ – аргумент – результат – перспективи.

У процесі підготовки тез наукової доповіді слід дотримуватися таких правил: у правому верхньому куті розміщують прізвище автора та його ініціали; за потреби вказують інші дані, які доповнюють відомості про автора (студент, магістрант, викладач, місце роботи або навчання); назва тез доповіді стисло відбиває головну ідею, думку, положення.

Виклад суті доповіді доцільно здійснювати у такій послідовності:

- актуальність проблеми;
- стан розробки проблеми;
- наявність проблемної ситуації між необхідністю її вивчення, удосконалення та сучасним станом її розробки та втілення;
- основна ідея, положення, висновки дослідження, якими методами це досягнуто, основні результати дослідження, їх значення для розвитку теорії та/або практики.

Посилання на джерела, цитати в тезах доповіді використовуються дуже рідко. Дозволяється включати цифровий, фактичний матеріал.

Формулювання кожної тези починається з нового рядка. Кожна теза містить самостійну думку, що висловлюється в одному або кількох реченнях. Виклад суті ідеї чи положення здійснюється без наведення конкретних прикладів.

Виступаючи на науковій конференції (з'їзді, симпозіумі), можна послатися на опубліковані тези доповіді і зупинитися на одній з основних (дискусійних) тез. Тези засвідчують апробацію результатів наукового дослідження.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

• **Базова вища освіта** – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.

• **Бакалавр** – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти або неповної вищої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні і спеціальні уміння та знання

щодо узагальненого об'єкта праці (діяльності), достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності. Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра може здійснюватися на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста. Особи, які в період навчання за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра у вищих навчальних закладах другого – четвертого рівнів акредитації припинили подальше навчання, мають право за індивідуальною програмою здобути освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста за однією із спеціальностей, відповідних напряму підготовки бакалавра, у тому самому або іншому акредитованому вищому навчальному закладі.

- **Повна вища освіта** – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра.

- **Магістр** – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності. Підготовка фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра може здійснюватися на основі освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста. Особи, які в період навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістра припинили подальше навчання, мають право за індивідуальною програмою здобути освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста за такою ж або спорідненою спеціальністю у тому самому або іншому акредитованому вищому навчальному закладі.

- **Дипломна робота** – це кваліфікаційна робота, яка готується з метою публічного захисту й здобуття академічного ступеня бакалавра або магістра, є самостійним науковим експериментальним дослідженням. У дипломній роботі розглядається певна наукова або науково-практична проблема, узагальнюються та критично осмислюються теоретичні й практичні основи дослідження, обґрунтовуються його мета і конкретні теоретичні й практичні завдання, визначається методика дослідження, аналізується конкретний фактичний матеріал, узагальнюються основні результати дослідження, його новизна і теоретичне й практичне значення, акцентується увага на авторських версіях розв'язання нових наукових проблем.

- **Конференція** [лат. *conferentia*] – збори, нарада представників держав, партійних, громадських, наукових організацій.
- **Конгрес** [congressus – зустріч, збори] – з'їзд, нарада з широким представництвом, переважно міжнародного характеру.
- **Симпозіум** [лат. *symposium* – бенкет] – нарада з певних наукових питань за участю фахівців різних країн.
- **Форум** [лат. *forum* – площа, двір] – широкі представницькі збори – з'їзд, конгрес, конференція.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев И. С. Наука / И. С. Алексеев // Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. / под ред. С. С. Аверинцева [и др.] – М.: Советская энциклопедия, 1989. – С. 393–395.
2. Анастаси А. Психологическое тестирование / А. Анастаси, С. Урбина. – СПб.: Питер, 2001. – 688 с.
3. Бондарчук О. І. Організація наукового дослідження : навч.-метод. комплекс / О. І. Бондарчук, Н. Н. Дембицька, В. В. Москаленко. – К., 2006. – 68 с.
4. Библиографическая запись. Заголовок. Общие требования и правила составления : Межгос. стандарт: ГОСТ 7.80 – 2000. – Введ. 07.01.01. – Минск, 2000. – 7 с.
5. Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления: ГОСТ 7.1–84 – 2000. – Введ. 01.01.86. – М.: Изд-во стандартов, 2000. – 71 с.
6. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник / М. Т. Білуха. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
7. Видання. Основні види та визначення: ДСТУ 3017–95. – Введ. 23.05.95. – К.: Держстандарт України, 1995. – 45 с.
8. Волков Ю. Г. Диссертация : подготовка, защита, оформление : практик. пособие / Ю. Г. Волков. – М.: Гардарики, 2002. – 160 с.
9. Герасимов И. Г. Структура научного исследования / И. Г. Герасимов. – М., 1992. – 185 с.
10. Грушко В. І. Методичні рекомендації до написання дипломної роботи магістра / В. І. Грушко, В. С. Міщенко, О. С. Любунь. – К: Ін-т економіки та права «КРОК», 2001. – 26 с.

11. Добров Г. М. Наука о науке / Г. М. Добров ; отв. ред. Н. В. Новиков. – 3-е изд., доп. и перераб. – К.: Наук. думка, 2000. – 304 с.
12. Клименюк О. В. Логіка обґрунтування актуальності проблеми / О. В. Клименюк // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2002. – Вип. 6. – С. 43–56.
13. Колесникова В. Ф. Методичні рекомендації до виконання і захисту дипломних робіт студентами напряму підготовки 6.030102 «Психологія» / В. Ф. Колесникова. – К.: ІПК ДСЗУ, 2013. – 53 с.
14. Корнилова Т. В. Экспериментальная психология: теория и методы / Т. В. Корнилова. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 381 с.
15. Малик Я. Й. Магістерська робота: методика написання, правила оформлення і порядок захисту : метод. рек. / Я. Й. Малик. – Л.: ЛРІДУ УАДУ, 2002. – 48 с.
16. Методы исследований и организация экспериментов / под ред. проф. К. П. Власова. – Х.: Гуманитар. центр, 2002. – 256 с.
17. Методичні рекомендації до написання і оформлення кваліфікаційних робіт / упор.: Н. В. Крохмаль, Г. О. Нестеренко. – К., 2008. – 52 с.
18. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: статист. зб. / Державний комітет статистики України. – К.: Держстандарт України, 2002. – 316 с.
19. Положення про кваліфікаційну роботу в Національній академії внутрішніх справ / уклад.: В. І. Шаkun, А. Г. Лапко, Ю. Б. Ірхін [та ін.]. – К.: НАВС, 2011. – 40 с.
20. Порядок подання навчально-методичної, науково-методичної, наукової літератури, підручників, навчальних посібників та монографій на розгляд науково-методичної ради Університету менеджменту освіти : метод. рек. / НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; упоряд. Є. Р. Чернишова. – К., 2011. – 104 с.
21. Ріктор Т. Л. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт студентами освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» зі спеціальностей 8.050201 «Менеджмент організацій», 8.050109 «Управління персоналом і економіка праці» / Т. Л. Ріктор, Є. Р. Чернишова ; АПН України, Ун-т менедж. освіти. – К., 2010. – 2-ге вид., виправл. та допов. – Ч. II. – 56 с.
22. Семиченко В. А. Системно-структурне моделювання складних об'єктів у психолого-педагогічних дослідженнях / В. А. Семиченко // Післядипломна освіта в Україні. – Вересень, 2003. – С. 26–30.

23. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Г. С. Цехмістрова. – К., 2006. – 240 с.
24. Черній А. М. Дисертація як кваліфікаційна наукова праця : посібник / А. М. Черній. – К., 2005. – 232 с.
25. Черній А. М. Дисертація: методика написання, оформлення та захисту / А. М. Черній. – К.: Міленіум, 2007. – 316 с.
26. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К., 2008. – 310 с.

Додатки

Зразок оформлення титульного аркуша в дипломній роботі

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
Інститут менеджменту та психології

Попова Людмила Олегівна
студентка групи ПМ-14-Г1

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ**

**Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня
магістр із спеціальності 8.03010201 «Психологія»**

Науковий керівник
доктор психологічних наук,
професор Лушин П. В.

Дипломна робота
допускається до захисту
рішенням кафедри загальної та
практичної психології
від «__»_____ 20__ р.
Протокол №_____
Зав. кафедри проф. Лушин П. В.

Зразок пояснювальної записки до дипломної роботи магістра

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
Інститут менеджменту та психології

Кафедра загальної та практичної психології

Пояснювальна записка

до дипломної роботи
магістра

на тему

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ**

Виконав: студент __ курсу, групи _____
спеціальності 8.03010201 Психологія

(прізвище та ініціали)

Керівник _____
(науковий ступінь, вчене звання)

(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Київ – 2015 року

Бланк завдання на дипломну роботу студенту/календарний план

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»

Інститут менеджменту та психології

Кафедра загальної та практичної психології

Освітньо-кваліфікаційний рівень _____

Спеціальність _____

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«___» _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

Керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “___” _____ 20__ року №___

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Студент

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Бланк відгуку наукового керівника на дипломну роботу

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Студента _____

Шифр групи _____

Тема роботи _____

Дата отримання « _____ » _____ 20 _____ р.

Науковий керівник _____

(прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

1. Актуальність обраної теми _____

2. Досягнення мети та якість вирішення завдань роботи _____

3. Оцінка наукового рівня змісту роботи _____

Бланк рецензії на дипломну роботу

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Студента _____

Шифр групи _____

Тема роботи _____

Дата отримання « ____ » _____ 20 ____ р.

Рецензент _____

(вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

1. Обґрунтування актуальності обраної теми _____

2. Відповідність методології проблемі дослідження _____

3. Науково-теоретичний рівень роботи _____

4. Якість і доцільність обраної методики стосовно основних етапів роботи
(стисла оцінка розділів роботи) _____

5. Практична спрямованість роботи та можливість використання результатів дослідження _____

6. Досягнення мети і якість виконання завдань роботи _____

7. Зауваження та рекомендації щодо удосконалення роботи _____

8. Питання по захисті роботи _____

9. Загальна оцінка _____

« _____ » 20 ____ р. _____
(підпис рецензента) (підтвердження підпису рецензента)

Зразок оформлення змісту дипломної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	5
1.1. Психологічна готовність особистості до професійної діяльності як психологічна проблема	5
1.2. Психологічні особливості професійної діяльності менеджера	14
1.3. Зміст і структура психологічної готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності	22
Висновки до першого розділу	30
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	32
2.1. Методика та організація дослідження особливостей психологічної готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності	32
2.2. Аналіз результатів дослідження особливостей психологічної готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності	42
2.3. Соціально-психологічні чинники психологічної готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності	54
Висновки до другого розділу	64
РОЗДІЛ 3 РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	66
3.1. Умови розвитку психологічної готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності	66

3.2. Програма розвитку психологічної готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності	76
3.3. Аналіз ефективності впровадження програми розвитку психологічної готовності майбутнього менеджера до професійної діяльності	86
Висновки до третього розділу	95
ВИСНОВКИ	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100
ДОДАТКИ	108

**Орієнтовний перелік організацій, які здійснюють випуск інформаційних
видань**

1. Книжкова палата України
2. Український ін-т науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ) <http://www.uintei.kiev.ua>
3. Львівський державний центр науково-технічної і економічної інформації <http://www.cstei.lviv.ua>
4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського
5. Всеросійський ін-т науково-технічної інформації
6. Інститут проблем реєстрації інформації НАН України
<http://www.ipri.kiev.ua>
7. Національний інститут стратегічних досліджень <http://www.niss.gov.ua>
8. Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), Донецький філіал <http://www.niss.dn.ua>
9. Національний інститут проблем міжнародної безпеки (Національний інститут українсько-російських відносин) <http://www.niisp.gov.ua>
10. Національна академія наук України <http://www.nas.gov.ua>
11. Академія праці і соціальних відносин Федерації профспілок України
<http://www.socosvita.kiev.ua/>
12. Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
<http://www.vmurol.com.ua/>
13. Донецький національний технічний університет
<http://donntu.edu.ua/russian/index.html>
14. Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка <http://www.zspu.edu.ua>
15. Запорізький державний університет <http://www.zsu.edu.ua>
16. Інститут економіки та права «КРОК» <http://www.krok.edu.ua>
17. Київська духовна академія <http://www.collegium.org.ua>
18. Київський національний економічний університет
<http://www.kneu.kiev.ua>
19. Київський національний лінгвістичний університет
<http://www.uniling.kiev.ua>
20. Львівський державний університет ім. Д. Галицького
<http://www.meduniv.lviv.ua>
21. Львівський національний університет ім. І. Я. Франка
<http://www.franko.lviv.ua>
22. Національний авіаційний університет <http://www.kiuca.kiev.ua>

23. Національний медичний університет ім. Академіка О. О. Богомольця
<http://www.nmu.edu.ua>

24. Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
<http://www.ukma.kiev.ua>

25. Національний університет «Львівська політехніка»
<http://www.polynet.lviv.ua>

26. Полтавський державний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка
<http://www.pdpu.poltava.ua>

27. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна <http://www-ukr.univer.kharkov.ua>

28. Черкаський державний університет ім. Б. Хмельницького
<http://www.cdu.edu.ua>

Навчально-методичне видання

**БОНДАРЧУК Олена Іванівна
БРЮХОВЕЦЬКА Олександра Вікторівна
ХІЛЬКО Світлана Олександрівна
ШЕВЧЕНКО Світлана Вікторівна**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

*для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів
«Бакалавр» напрямку підготовки 6.030102 «Психологія»,
6.030103 «Практична психологія»,
«Магістр» за спеціальністю 8.03010201 «Психологія»*

(Видання 2-е виправлене та доповнене)

Редактор – Отррі. І.
Коректор – Дончевська Л. Г.
Комп'ютерна верстка – Васильченко Я. Й.

Здано до склад. 20.01.2015 р. Підп. до друку 12.02.2015 р. Формат 60×84 1/16
Папір офсет. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк. 3,49. Наклад 300 прим. Зам. № 905

**Державний вищий навчальний заклад
«Університет менеджменту освіти»**
вул. Артема, 52-А, м. Київ, 04053. т.: (044) 484-10-96
e-mail: rector@umo.edu.ua